

Základy teorie finančního práva 1

Statky–finance–politika–činnost

Výchozí kategorie

- Veřejné statky
- Veřejné finance
- Veřejná finanční politika
- Veřejná ekonomika
- Veřejná finanční činnost

VEŘEJNÉ STATKY

STATKY

= Σ zboží a služeb
produkovaných (poskytovaných)
za účelem uspokojování **určitých**
potřeb.

Statky - POTŘEBY

- Jednotlivce
- Skupiny – organizované, neorganizované
- ZÁJEM: jednotlivce, skupiny, obce, státu

Statky – potřeby, zájmy

- Soukromé statky – soukromé potřeby
- Veřejné statky – veřejné potřeby
- **POSKYTOVATEL ?**

VEŘEJNÉ STATKY

- veřejný sektor, delegace na soukromý sektor
- Ochrana produkce (monopol)
- Zvláštní financování – VPF
- Doplnkový charakter
- Eliminace rizik trhu

Veřejné statky - příklady

- Obrana a bezpečnost
- Soudnictví
- Vězeňství
- Školství
- Doprava
- Energetika
- Spoje .... **POSKYTOVATELÉ?**

Poskytovatelé veřejných statků

- Stát
- Veřejnoprávní korporace
- Privátní sektor
- Neziskový sektor

STÁT

- Není výlučným producentem
- Koordinace
- Legislativa
- Správa
- Státní monopol
- Zakázka státu

Spotřeba veřejných statků

- Čistě veřejné statky
- Smíšené statky

Financování produkce

- Netržní veřejné statky
- Polotržní veřejné statky

VEŘEJNÉ FINANCE – PENÍZE- FINANČNÍ JEVY A SKUTEČNOSTI

Pojem finance

- **Finance $\neq$ peněžní prostředky**

Definice financí

- Soubor společenských ekonomických vztahů souvisejících se shromažďováním a vydáváním peněžních prostředků v procesu směny a rozdělování materiálních hodnot

Peníze

- Jakákoli věc, která je obecně přijímána výměnou za zboží nebo při vypořádávání dluhů, avšak **nikoliv co do vlastnosti** dlužného plnění, ale **co do hodnoty závazku**
- **Peníze = objekt financí**

Peníze - evoluce

- Prostá směna zboží
- Předmonetární směnné prostředky
- Metalické směnné prostředky
- Plnohodnotné mince (regál)
- Mince – bankovky – státovky
- Elektronické peníze

Peníze – měna - finance

- **Regál** → posun od soukromoprávní regulace k veřejnoprávní regulace nakládání s penězi
- **Měna** – systém peněžní jednotky
- **Finance** – vztahy, jejichž objektem jsou peníze
- ***Bez existence peněz by neexistovaly finance a bez financí by peníze neměly smysl.***

Finanční jevy

- Zvláštní kategorie společenských jevů, při kterých dochází k pohybu peněz v rámci financí, tj. při tvorbě a použití peněžních fondů
- Určitá výseč peněžních jevů (např. bez jevů spojených s peněžním oběhem)

Finanční jevy - systematizace

- **Předmětové kritérium** – dělení FJ podle shromažďování a rozdělování peněžních zásob subjekty s nimi hospodařícími
- **Subjektové kritérium** – podle subjektů nakládajících s peněžními prostředky (fondy)

Finanční jevy – předmětové kritérium

- Výnosy a náklady spojené s poskytnutím zboží a služeb
- Důchody
- Transferové platby
- Platby za veřejné statky
- Finanční služby

Finanční jevy – subjektové kritérium

- FJ v soukromém sektoru
- FJ ve veřejném sektoru
- FJ v rámci mezinárodních financí
- Finance podniků soukromého sektoru
- Veřejné finance
- F. bank apod. inst.
- F. pojišťovnictví
- F. domácností

Soukromé a veřejné finance

- Nejběžnější dělení financí
- Nejednoznačné vymezení – ekonomické, právní
- Možnosti:
  - Účel fondu (zájmové kritérium)
  - Charakter vztahu
  - Právní regulace
  - Charakter objektu (nárokové kritérium)

Veřejné finance

- Souborná kategorie pro zvláštní výšeč peněžních vztahů
- Objekt – **veřejné peníze**
- Obsah – peněžní operace související s tvorbou a užitím **veřejných peněžních fondů** ⇒ práva, oprávnění a povinnosti
- Realizace vždy ve vazbě na **veřejný sektor**
- Primární **uspokojení veřejných potřeb** (veřejného zájmu)

Funkce veřejných financí

- **Hlavní**

- Distribuční – zajištění solidarismu
- Alokace – optimální skladba veřejných statků
- Stabilizační (regulační)

- **Další**

- Fiskální
- Stimulační
- Kontrolní (informační)

Složky veřejných financí

- Státní finance
- Municipální finance
- Finance veřejných fondů
- Finance profesních veřejnoprávních korporací
- Finance smíšených fondů

Finance a právo

- Systém financí je soubor finančních principů, institutů a institucí vytvořených platným právem
- Finance jsou průvodním (sekundární) vztahem jiných vztahů ⇒ účast více regulací

Finanční skutečnosti

- zakládají vznik, změnu nebo zánik finančních vztahů, resp. vyvolávají finanční, ale i jiné peněžní jevy.
- vyvolávají finanční aktivitu určitých subjektů, jsou tedy podnětem k jejich finanční činnosti.
- zákonem předpokládaná podmínka vzniku, změny či zániku společenského vztahu, kde objektem jsou peníze.

VEŘEJNÁ FINANČNÍ POLITIKA

Veřejná finanční politika 1

- **Politika** = mnohostranně strukturovaný společenský jev, určitý program, strategii, souhrn nástrojů a procesů jejich tvorby a použití, spojený s určitým okruhem témat, problémů a cílů. PAULÍK, T. *Teorie hospodářské politiky*. Karviná : Slezská univerzita v Opavě 2000. s. 9
- **Veřejná politika** je politikou veřejné korporace. Soubor strategických zájmových aktivit k dosažení určitých společenských cílů, jejichž součástí je získání a udržení moci a tím i možnosti realizovat vytýčené cíle.

Veřejná finanční politika 2

- součást hospodářské.
- ovlivňuje tvorbu a realizaci cílů obsažených v politice kulturní, školské, zdravotní a dalších.
- Dysfunkce – projevy
- Politika státu (vlády) a ostatních veřejnoprávních korporací, zejména územních samosprávných celků.
- **Veřejná finanční politika je politikou veřejné finanční činnosti.**

Veřejná finanční politika 3

- **Hlavní politiky:**
  1. Rozpočtová politika
  2. Fiskální politika – daňová politika
  3. Monetární politika
- **Interakce** veřejné finanční politiky – práva – veřejné správy:
  1. Legislativa
  2. Meze
  3. Realizace – teleologický výklad ...

VEŘEJNÁ FINANČNÍ ČINNOST

Veřejná finanční činnost 1

- specifická činnosti státu, jiných veřejnoprávních korporací a od nich odvozených subjektů – **veřejný sektor.**
- účelová činnost, zaměřená na zajištění **materiálních podmínek** pro uskutečňování funkcí státu a veřejného sektoru, **materiálního základu** pro poskytování veřejných statků a v neposlední řadě **fungování peněžního systému** státu, jakož i **finančního trhu**
- Vzájemná provázanost – dysfunkce
- VFČ= nakládání s peněžní masou: přímé, nepřímé

Veřejná finanční činnost 2

- **Přímé nakládání s peněží masou:**
- **monetární činnost**, tj. tvorba peněžní masy jako sumy všech peněžních prostředků dané měny, její ochrana a zajištění stability,
- **devizová činnost**, tj. operace spočívající v mocenských ingerencích do nakládání s devizovými hodnotami a ve vytváření a použití devizových rezerv státu,
- **fondovní činnosti**, tj. vytváření soustav peněžních fondů, jejichž účelem je financování fungování státu a uspokojování veřejných potřeb, včetně vytváření specifických pojistných a garančních fondů ve veřejném zájmu, jakož i zajištění alokace části peněžní masy v nich, její rozdělování a užití,

Veřejná finanční činnost 3

- Činnosti, které nepřímo působí na peněžní masu, mohou být na příklad:
- **kontrolní činnosti**, tj. vytváření systémů kontrolních mechanismů k zabezpečení souladu reálného stavu nakládání s peněžní masou se stavem požadovaným,
- **dohledové** a jiné **činnosti** k zabezpečení fungování finančního trhu,
- **finanční plánování**, včetně tvorby veřejných rozpočtů ve smyslu plánovacích dokumentů,
- **finanční účetnictví**, včetně bilancování
- **finanční statistika**.